

22. Frumvarp

til laga um nöfn bæja og kaupstaða.

(Lagt fyrir Alþingi 1929).

1. gr.

Nöfnum bæja og kaupstaða ræður málvenja íbúa og nærsveitarmanna.

2. gr.

Eigi má skifta um nafn á bæ eða kaupstað, nema heimild sje veitt til í sjerstökum lögum.

3. gr.

Í slikum lögum skal íbúum staðanna sjálfra ger kostur á að velja í milli hins fyrra nafns og annars, er Alþingi tekur til í lögunum sjálfum. Atkvæðisrjett um nafnvalið hafa einungis bæjarmenn sjálfir, ef um bæ er að ræða, hreppsmenn, ef um kaupstað ræðir, allir þeir, er kosningarrjett hata til bæjarstjórnar eða hreppsnefndar, er hlut á að. Um tilhögun atkvæðagreiðslu

fer um bæi eftir fyrirmælum laga um kosning í bæjarstjórn, um kaupstaði eftir sams konar ákvæðum um kosning í hreppsnefndir. Að lokinni atkvæðagreiðslu skal kjörstjórn birta atvinnu- og samgöngumálaráðuneytinu úrslitin, en ráðuneytið síðan auglýsa þau í stjórnartíðindum. Ef staðarbúar hirða ekki um að nota þenna rjett sinn, er Alþingi heimilt að velja nafn.

4. gr.

Lögin skulu sjálf taka til, frá hverjum tíma nafnaskiftin skuli gilda, og má frá þeim tíma ekkert nýtt fyrirtæki á slíkum stað bera nafn það, er niður var lagt.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta:

Með lögum 20. okt. 1913 (að rōð 31) er jarðanōfnum ljeð lōgvernd. Álitsskjal það, er hjer fer á eftir, sýnir ljóslega, að eigi er síður nauðsyn á að hafa gát á nōfnum bæja og kaupstaða. Að því stefnir frumvarp þetta og þar með einnig því að greiða fyrir um það, að kipt verði í burtu rangnefnum, sem komist kunna að hafa á. Eftir norskum lögum er alt vald um slík nafnaskifti hjá þinginu einu; skal að eins leitað umsagnar stjórnar bæjar þess, er hlut á að máli, en á engan hátt er þingið bundið við tillögur hennar. Þetta á illa við hjer á landi. Svo sem það er málvenja á hverjum stað, sem ein er bær að ráða í þessu efni, svo virðist og best við eiga, að það sje á valdi íbúanna sjálfra, eftir því sem við verður komið, hvert nafn þeir velji hverjum einum stað. Að því hníga ákvæði frumvarps þessa.

Bæir eru í frumvarpi þessu kallaðir þeir kaupstaðir, sem hafa bæjarrjetti-
indi, kaupstaðir hinir allir, sem einungis eru löggiltir til verslunar.

Hjer fara á eftir brjef, sem farið hafa í milli atvinnu- og samgöngumálaráðuneytisins og heimspekideildar háskólans, um mál þetta.

ATVINNU- OG SAMGÖNGUMÁLARÁÐUNEYTIÐ.

Reykjavik, 26. nóvember 1928.

Hjermeð sendist háttvirtri heimspekisdeild háskólans áætlun um strandferðir kringum Ísland. Eru það tilmæli ráðuneytisins að athuguð verði staðar-
nōfain á áætluninni og færð til rjetts íslensks máls og berist ráðuneytinu tillögur um það, áður en næsta áætlun verður gefin út.

Tryggvi Þórhallsson.

Vigtús Einarsson.

Til heimspekisdeildar Háskólans.

HÁSKÓLI ÍSLANDS
HEIMSPEKISDEILDIN

Reykjavík 18. jan. 1929.

Út af erindi hins háa ráðuneytis frá 26. nóvbr. f. á., þar sem leitað var álitis heimspekisdeildar um nöfn á viðkomnstöðum strandferðaskipa, var próf. dr. Pali Eggert Ólasyni falið að semja álitsskjal nm málið og leggja fyrir deildina. Á fundi deildarinnar 18. þ. m. var álitsskjal þetta lagt fram og tjáðu deildarmenn sig samþykka stefnu þess. Um leið og álitsskjal þetta er því sent hinu háa ráðuneyti sem álit deildarinnar, skal athygli vakin á því, að höfundur þess tjáir sig í niðurlagi skjalsins búinn til þess að veita aðstoð sína um frekari aðgerðir í þessu máli.

Sigurður Nordal,
deildarforseti.

Til Atvinnu- og samgöngumálaráðuneytisins, Reykjavík.

Fylgikjal I.

Á fundi heimspekideildar 12. f. m. var mjer falið að semja álitsskjal um erindi frá atvinnu- og samgöngumálaráðuneyti, dags. 26. nóv. f. á; er þar mælt til þess, að athuguð verði nöfn á viðkomustöðum skipa nm landið og þau »færið til rjettis íslensks máls« eða tillögur bornar fram í því skyni.

Áður en vikið er að sjálfum viðkomustöðnum, skal jeg leyfa mjer að gera nokkurar almennar athugasemdir, sem til skýringar mega verða öllu þessu efni.

Breytingar á staðanöfnum hjer á landi hafa, sem víða annarstaðar, orðið með tvennu móti, innan að og utan að, ef svo má kalla, eða af völdum íbúa landsins sjálfs annars vegar, útlendinga hins vegar.

Um hinar fyrri breytingar, þ. e. af völdum landsmanna, þarf ekki margt að ræða. Það er öllum mönnum kunnugt, að Íslendingar hafa sjálfir vikið við staðarnöfnum víða, frá því sem voru í fornöld, jafnvel oftar en einu sinni um sama staðinn. Þetta hefir orðið með ýmsum hætti. Stundum er nafninu alveg vikið við; dæmi *Eyrarbakki*; þar hjet áður *Eyrar*. Stundum er vikið við endingum, sett fleirtala, þar er áður var eintala, eða eintala, þar er áður var fleirtala; t. d. er »Þingvellir« nú að verða sterkara en »Þingvöllur«, þótt sagt sje enn »að fara á Þingvöllu«; Þingvallafundur er ætíð sagt og ritað, en ekki Þingvallarfundur; breytinguna í þessu má að nokkuru rekja til fornmanna sjálfra, með því að þeir nefndu »völlu«, þó að þeir kölluðu jörðina eða bæinn Þingvöll. Nefna má það enn til dæmis, að hin fornu þinganöfn eru fyrir löngu afrækt, en sýslur komnar í staðinn; þó mun það enn engan hneyksla að heyra nefnd þing, og sumir höfundar nota jöfnum höndum þing og sýslur.

Við slíkum breytingum, af völdum landsmanna sjálfra, er mjög erfitt að

reisa skorður, ef það á annað borð er unt. Að minni hyggju er það og ailsendis þarflaust, á meðan farið er að óspiltri tungu landsmanna í þessu efni. Í þessari grein nafnbreytinga er það þá tillaga mín, að *engar skorður sjeu við settar, aðrar en þær, að engin málsþjöll sjeu liðin í bregtingunum*. Því þykir mér t. d. sjálf-sagt, að haldið sje nafninu »Eyrarbakki«. Þó getur helgi staðar verið svo mikil, að etamál er, hvort líða eigi jafnvel skaðlausar breytingar.

Þá eru breytingar af völdum útlendinga. Þær eru tvenns konar eða hafa komið fram í tveim myndum. Flestar eru þær frá fyrri öldum, sem kunnugt er, og með ströndum fram. En svo hlálega vikur við, að sja má tilraunir til slíkra breytinga á síðustu árum, jafnvel enn í dag, með þeim mun, að nú gætir þeirra einkum í upplöndum og óbygðum landsins.

Jeg skal fyrst leyfa mér að drepa á dæmi síðara flokksins, þótt ekki sje getið í erindi ráðuneytisins. Þar má að visu kalla vera um tilraunir einar að ræða, en verra getur af hlotist, ef ekki er tekið í taumana. Það er títt, að ferðalangar, er fara um lítt kunn lönd, lítt bygð eða þau lönd, er villimenn byggja eða hálfviltar þjóðir, reyna að halda uppi frægð sinni með því að kasta nafni sínu á staði, er þeir ferðast um í löndum slíkra þjóða; stundum gefa þeir stöðunum nöfn vina sinna eða styrktarmanna. Þetta hefir tíðkast um útlenda ferðamenn á Íslandi, einkum á síðustu árum. Aðferðin er sú að rita ferðabók eða birta jarðrannsókn, draga upp staði og láta fylgja bókinni, með hinum nýju nöfnum, er sýna skulu afrek og halda uppi frægð þessara »vísindamanna«; en sjálfir miklast þeir af að hafa hætt lífi sínu í slarkferðir þær, er þeir kallast farið hafa einungis í þarfir vísinda. Það er nú hvort tveggja, að skóflustungur þessara manna, sem oftast eru jarðfræðingar, virðast sjaldan mjög djúpar hjer á landi, enda nöfn þessi, er þeir penta á uppdrátt landsins, líklega oftast hið eina, sem haldið myndi geta uppi nafni þeirra. Þarflaust er hér enn að rekja þetta mál nánara; dæmi nægja. Tvenns konar eru einkum þessar staðanafgiftir, ýmist fólgnar í því að kasta nafni á staði, sem þó áður höfðu nöfn manna í milli, eða á þá staði, sem menn ætla, að ekki hafi verið skírðir áður. Dæmi hins fyrra er »*Knebelvatn*«, sem áður hét með Íslendingum sjálfum »*Óskjuvatn*«, og »*Rudloffsgígur*«, sem áður var nefndur »*Viti*«. Dæmi hins síðara er »*Wattsfell*« og »*Thoroddsenstindur*«. (Þess var ekki að vænta, að útlendingur kynni að skíra Þorvaldstind).

Um öll dæmi þessa flokks er það að segja, að vitanlega getur engum líl hugar komið að hanna ferðamönnum, sist »náttúrufræðingum«, að ferðast um landið. Ílt mun og að reisa hömlur við því, að slíkir menn skreyti ferðabækur sínar með þeim landabréfum eða uppdráttum, sem þeim sýnist, og þeim örnefnum slíkt hið sama. *En þess verður að krefjast, að hvarvetna þess er Íslendingar, hvort heldur einstakir menn eða almannavald, birta uppdráttu lands, staðlýsingar eða örnefni, og á hvern hátt sem er, þá verði þess vandlega gætt að ryðja burt slíkum ónefnum öllum*. Útlenda ferðamenn mætti og vara við því að eyða miklu af andríki sínu í þvilíkar nafnagiftir hjerlendis, með því að veita þeim vitneskjunn, að slíkt myndi að litlu metið. Hjer við má þó geta þess, að fyrir getur komið, að útlendir ferðamenn skíri ónefnda staði að jöfnu málbragði við landsmenn. Sjð hefi jeg t. d. í riti eftir einn slíkan mann, sem talsvert hefir kannað

óbygðir um einn hluta landsins, fáein slík nöfn; þar er gjá ein kölluð »*Heljargjá*«, og er þrýðilega valið, eftir lýsingunni að dæma.

Þá er komið að fyrra flokki útlendra nafngifta á stöðum, og varðar miklu um erindi það, er ráðuneytið hefir beiðst um tillagna frá heimspekideild. Þau eru upptök þeirra nafngifta, sem alkunnugt er, að farmenn fyr á öldum, fyrst Þjóðverjar og Englendingar, síðan Danir, skældu íslensk nöfn, hver þjóð eftir sínu tungutaki; slíkt gera þær raunar enn í dag, og er ekki unt við að ráða. En þessu fylgdi það, að þar er farmenn leituðu hjer hafna, hirtu þeir oft ekki að fara rjett með innlend nöfn á höfnunum, heldur köstuðu á þær nöfnum eftir hentisemi sinni, oftast þó gripin frá höfuðbygð þar í grend, sveit, hjeraði, er þar lá að (t. d. Skagaströnd), en langoftast af fjörðum. Þegar strandmælingar hófust hjer á landi að marki (seint á 18. öld), varð þessi regla ofan á, sem vænta mátti, er ekki var leitað til Íslendinga í þessu efni, og þessi nöfn voru síðan tekin á uppdráttu þá, er birtir voru á þeirri undirstöðu, til leiðbeiningar farmönnum. Því eru uppdrættir af ströndum og sjóleiðum með Íslandi enn í dag með slíkum nöfnum, íslenskum að visu að stofni, en alla vega skældum, og stöfuð eru þau sitt á hvað, eftir því hver tunga er á uppdráttunum; t. d. er mikiill munur á stöfun nafna á uppdráttum á ensku og dönsku, þótt jafnörg sje í augum Íslendinga. Þetta mega allir sjá, er skyggnast vilja í uppdráttu þá og leiðarbrjef, er skipum fylgja og farmenn nota. Þetta myndi sjalfsagt erfitt að laga, en *nokkurn árangur kynni það að bera, ef stjórn landsins leitadi til þeirra stofnana, er birta sílka uppdráttu, með bendingum um lagfæringar* (t. d. »Sökortarkivet« danska). Í innlendum leiðaruppdráttum eru Íslendingar vitanlega einrádir.

Flest í þessu efni fór með öllu fram hjá Íslendingum, sem vonlegt var; ekki voru þeir aðspurðir, og ekki heldur leitað ráða hjá þeim um uppdráttu af sjóleiðum með landi fram.

Þegar litið er nánara á nöfnin sjálf, má sjá, að það er hending ein, sem ræður því, hvort valið er rjett nafn hafnar eða tekið nafn úr nágrenni; t. d. haldast Hofsó, Húsavík, Kumbaravogur, Stykkishólmur, en aftur ráða fjarðanöfn höfnum t. d. í Dýrafirði, Patreksfirði, Eyjafirði o. s. frv., og hjeraðanöfn, t. d. á Skagaströnd. Í brjefagerðum konungs og stjórnvalda má og telja, að fullkomin festa sje á nöfnum hafnanna, er stundir liða, á þeirri undirstöðu, sem nú var lýst.

Þegar litið er til landsmanna sjálfra, verður sitt hvað uppi; oftast halda menn þó hinum innlendu nöfnum, hver nöfn sem farmenn og kaupmenn hafa valið höfnunum, en það kemur þó fyrir, að útlendar nafnagiftir ná að festast, einkum út í frá eða þegar dregur í aðra landshluta. Ekki þarf að nefna mörg dæmi þessa. Í tilskipan konungs um hlunnindi (»friheit«) kaupstaða 17. nóv. 1786 eru nefndar 6 aðalhafnir landsins, og er þar á meðal »*Eyja fjörður*« (ekki *Akureyri*). Landsmenn virðast ekki hafa viljað skeyta þessari nafnagift. Með úthöfnunum landsins á einveldistímanum, enn á 19. öld, má sjá nöfnin »*Grønne fjord*«, (sem stundum var þó aðalhöfn), »*Røde fjord*«, »*Röderhavn*« (sbr. tilsk. 17. nóv. 1786 og 11. sept. 1816, og auglýsing rentukammers 31. mars 1833 og fleiri fyrir-mæli); ekki hafa landsmenn farið að þessu og kallað þessa staði »*Græna fjörður*«, »*Rauða fjörður*«, »*Rauðahöfn*«, heldur hafa rjett íslensk nöfn haldist: *Grundarfjörður*, *Reyðarfjörður*, *Raufarhöfn*, enda má og telja slík nöfn til hreinna afbakana

eða skældra nafna. Nefna má enn »Badenstad« (rentukammerleyfi til verslunar þar 1. mars 1806, sbr. og úthafnaskrá í tilskipan konungs 11. sept. 1816); menn hafa ekki virt það nafn, heldur kallað þann stað *Búðir* eftir sem áður. Einna berlegast kemur fastheldni landsmanna fram í einu dæmi. Í skráum einveldistímanna um úthafnir (síðast í tilskipan konungs 28. des. 1836) er jafnan nefndur *Beruffjörður* (»Berefsjörður«); þetta hafa landsmenn virt alveg að vettugi, sem kunnugt er, og haldið hinu rjetta nafni hafnarinnar (*Djúpavogur*).

Af þessu, er nú var tínt til, er það auðsætt meðal annars, að *ekki hefir verið farið að lagabodum um nöfn á höfnum, þau er á hafa komist af völdum stjórnvalda á einveldistímum, eða fgr, og upplök eiga til úllendra farmanna og kaupmanna. Þvi virðist og ekkert lagabod þurfa til þess að lagjæra þau; málsmeðvitund landsmanna, og þá fgrst og fremst þeirra, er næst búa höfnunum, hlýtur þar að verða áttavilinn, í raun rjetttri hið eina fullkomna löggjafarvald.*

Það er því ætlan mín, að stjórnngæsluvaldið sjálf, án heimildar í lögum, að eins með rannsókn á málvenju nærlendis höfnunum, megi um alla þessa staði setja nöfn í samræmi við það, er rannsókn leiðir í ljós; gildi sú regla þar er þurfa þykir og almannavalds gætir, t. d. í ferðaskráum (ferða»áætlunum«) skipa o. s. frv.

Það er ekki þessu öndvert, heldur þvert í móti *bein afleiðing*, að í sumum dæmum, þar er menn kunna að vilja hreinsa til og taka upp eldri nöfn, er afrækst hafa eða skekst, á hvern hátt sem er, sje *rjettara*, um leið og það er viðkunnanlegra og frjálslegra, að leita atkvæðis staðarbúa, annaðhvort (og helst) allra fulltíða (kosningabærra) manna, eða forráðamanna þeirra um staðarmál, hvort heldur eru bæjarstjórnir eða hreppsnefndir. Og þá myndi *rjettast að leita til þess heimildar í lögum.*

Það dæmi, sem einkum blasir við í þessum flokki, er *Ísafjörður*, sem nú er kallaður, og verður því ekki andmælt, að það nafn er jafnvel orðið málvenja á síðari áratugum, og er hún vafalaust sköpuð af síðari tíma lögum landsmanna, sem nefnt hafa staðinn svo, þótt af útlendum toga sje spunnið, og yngra nafn sje en »Eyjafjörður«. sem stjórnvöld landsins leyfðu sjer lengi að nota um Akureyri; ekki er um það að tala, að þjóðlegri menn hafi verið nyrðra en vestra. En saga nafnsins má þykja einkennileg og vel fallin til leiðbeininga; mun hún því stuttlega rakin hér. Þessi höfn var af farmönnum og síðan stjórnarvöldum fyrri alda jafnan nefnd *Skutulsfjörður* (dregið af nafni fjarðarins alls, sem ella); svo er enn í tilskipan konungs 17. nóv. 1786, um hlunnindi kaupstaða; meðal 6 aðalhafna landsins er þar nefnd »Skutuls- eða Ísafjörður«. Í tilskipan konungs 11. sept. 1816, um aukin verslunarhlunnindi, er höfnin (i 6. gr.) einungis nefnd »Ísefjörður« og færð niður í úthafnir, enda var þá aðalhöfnunum fækkað um tvær (úr 6 í 4). Veturinn 1863 rita íbúar staðarins bænarskrá til Alþingis um fullbæjarrjettindi, og er hún staðsett að »*Skutulsfjarðareyri*« og dagsett 28. febr. 1863 (sbr. Alþt. 1863. I, bls. 61–63), en staðurinn þar nefndur í lesmáli »verslunarstaðurinn Skutulsfjörður (i daglegu tali Ísafjörður)«. Í umræðum um málið þá á Alþingi tekur forseti oftast málið á dagskrá með nafninu »málið um að veita *Skutulsfjarðaregri* kaupstaðarrjett«, og svo er málið þá kallað í nefndarálitum, bæði í fyrirsögn og í lesmáli, í fyrirsögn atkvæðaskrár og loks í fyrirsögn að bænars-

skrá Alþingis til konungs. En svo kynlega vill til, að í tillögum nefndarinnar, þeim er samþykktar voru, og þá andvitað i niðurlagsatriðum bænarsskrár Alþingis til konungs, er beðið um bæjarrjettindi handa »Ísafjarðarverslunarstað«. Þess má geta, að ritnefnd Alþingistíðinda þá kemur fram með þriðja nafnið i skráum við þingtíðindin og kallar þar staðinn »Skutulseyri« (á einum stað einungis), vafalaust af því, að það hefir þótt þægilegra i munni (á tveim öðrum stöðum i skráum þingtíðindanna 1863 eru nöfnin »Skutulsfjarðareyri« og »Skutulsfjarðareyri við Ísafjörð«). Nú er ekki um að tala, að konungur fór, er tími þótti til kominn (reglugerð 26. jan. 1866), að vilja Alþingis í þessu, og var þar farið eftir niðurlagsatriðum bænarsskrár Alþingis, sem vænta mátti, og staðurinn nefndur »Ísafjörður« (»verslunarstaðurinn Ísafjörður, þar með talin öll Skutulsfjarðareyri og prestsetrið, sem á eyrinni stendur«). Þetta nafn hefir síðan haldist.

Svo hlálega veik þá við, að íbúar staðarins 1866 fengu nafn á stað sinn, það er þeir höfðu aldrei beðið um 1863.

Sem að framan getur, er það einkum þessi staður, er jeg gæti hugsað mjer, að hlýða þætti um að leita atkvæða íbúa staðarins sjálfs, hvert nafn þeir vilja hafa, hvort heldur það nafn, er forfeður þeirra völdu staðnum, eða það nafn, sem útlendir skipskokkar og aðrir farmenn, á bord við þá að kunnugleika á landi, tóku frá alt öðrum stað, lengst inni í djúpi flóans, og köstuðu á þenna.

Jeg er varla i vafa um, hvað ofan á yrði, svo að einungis yrði að velja í milli innlendra nafna. Jeg fyrir mitt leyti myndi langhelst kjósa opphaflega nafnið, *Eyri*. Búðir kaupmanna voru þar í öndverðu á tanga í landi prestsetursins, og kaupstaðurinn er allur í landi þess, þó að hann eigi nú land lengra. Þetta nafn er fagurt og einfalt; því til studnings er og það, að kaupstaðurinn myndi ekki eiga samnefnt við nokkurt kanptún eða löggilta höfn. En ef mönnum þætti það nafn ekki nægilega íburðarmikið eða virðulegt, mætti kalla staðinn *Skutulseyri* (að hætti ritnefndarmanna Alþingistíðinda 1863), og drægi hann þá að hálfu nafn af firðinum sjálfum. Þetta væri engin godgá nje málþjöll; það eru einmitt eyra-nöfnin, sem landsmenn hafa lengt fremur öðrum staðanöfnum. *Eyri* í Arnarfirði hefir öldum saman verið nefnd Rafseyri, *Eyri* i Bitru Ó-pakseyri o. s. frv. En nafnið *Skutulsfjarðareyri* er þessara nafna sist og ekki alls kostar viðkunnanlegt.

Það kann nú að vera, að sumir kunni að telja tormecki á því, að breytt sje staðanöfnum, sem fengið hafa festu, þótt ekki sje nema um fáa áratugi, svo sem óneitanlegt er um »Ísafjörð«. En ekki vaxa mjer þeir erfíðleikar í augum. Vjer höfum dæmið fyrir oss, Norðmenn, sem sættu miklu braklegri meðferð í þessu efni en vjer. Helstu staðir þeirra hafa fengið fylkjanöfn eða heilla ríkja að fornu, eða verið kendir við Kristjána og Friðreki. Með oss Íslendingum veit jeg ekki til þess, að slík nöfn hafi komist á nokkurn stað; jeg tel varla, að um skamman tíma voru Möðruvellir í Hörgarðal kallaðir »Friðriksgáfa« af sumum amtmönnum, sem þar bjuggu á 19. öld, af því að konungur hatði látið hlada þar steinhús handa þeim; var það nafn engan veginn runnið frá stjórnvöldum landsins, heldur af smjaldurgirnd amtmannanna sjálfra. Íslendingar hafa því ekki við neitt þess konar að glíma. Öldum saman hafa Norðmenn sætt sig við þessi nöfn, og er þeim því erfíðara að hreyta um en t. d. Vestfirðingum, sem húið

hafa fáeina áratugi við nafn höfuðstaðar síns, Slikar breytingar koma að sjálf-sögðu fyrst fram af hendi einstakra manna innlendra og stjórnvalda landsins allra í öllu því, er staðina varðar, yrði tekið upp í innlenda uppdráttu og landa-brjef, jafnharðan sem slíkt væri prentað, o. s. frv., og smám saman myndu allar slikar breytingar komast til vitundar útlendingum, er skifti ættu við slíka staði, í uppdráttu þeirra um sjóleiðir o. s. frv.

Þá höfum vjer litið á höfuðatriði þessa máls, svo sem það veit við oss á dögnum einveldistímanna. Er þá eftir að líta á hafnir og kaupún, sem rjettindi hafa fengið síðan er Alþingi hlaut hluttöku í löggjafarvaldi. Þarf ekki lengi um að skima til þess að komast að raun um, að þar er nálega hin sama ringulreið í þessu efni sem á einveldistímunum. Alþingi sjálft virðist þó yfirleitt vanda sig, sem vænta mátti, er það löggildir staði til verslunar. En út í frá er enginn gammur gefinn að því eða sjaldan, t. d. í ferðaskráum skipa, Alþingi hefir samþykkt frumvörp um verslunarstaði »á Búðareyri við Reyðarfjörð«, »að Búðum í Fáskrúðsfirði«, »Nesi í Norðfirði«, »Ó-pakseyri í Bitrufirði« (þ. e. Bitru) o. s. frv., en í ferðaskráum skipanna er þetta að engu haft, heldur settir viðkomustaðir: »Reyðarfjörður«, »Fáskrúðsfjörður«, »Norðfjörður«, »Bitrufjörður« o. s. frv. Aftur á hinn bóginn standa á ferðaskráum skipa: Hvammstangi, Borðeyri, Hólmavík, Bildudalur, Búðardalur o. s. frv., og myndu menn þó þar (eftir sömu reglu) hafa vænst, að staðið hefði: Miðfjörður, Hrutafjörður, Steingrímsfjörður, Arnarfjörður, Hvammsfjörður o. s. frv.

Þessi dæmi frá vörnum dögum ber að sama brúnni, þegar litið er á nöfn hafna og kaupúna, hvort heldur eftir að Alþingi fekk löggjafarvald eða fyrir. Nöfn þau, er Alþingi hefir sett í lögin, oftast eftir kunnugum mönnum, eru ekki metin nema um suma staði. Afleiðingin hlýtur að vera sú, að sama regla verður að gilda í hvorum tveggja dæmanna, hvort heldur eru frá einveldistímunum eða eftir: Föst málvenja þeirra manna, er næstir búa stöðunum sjálfum. *Málvitundin hlýtur einnig hjer að vera æðstur löggjafi, og vitneskjuna um hana verður að sækja í staðarbúa sjálfa eða þar nærlendis, en ekki í ófullkomin gögn, svo sem ferðaskrár skipa, útlendinga eða menn í öðrum landshlutum, því að fjarlægðin færir alt saman og þurkar út allar ójöfnur.*

Þegar menn nú loks að öðru leyti athuga alt það, er hjer hefir verið bent á eða leidda má af því óbeint, þá er það augljóst, að í nöfnum hafna og kaupstaða eða kaupúna landsins eigast við tvær stefnur. Önnur er runnin frá þeim, sem heima eiga í stöðunum sjálfum eða nærlendis og kunnugir eru; þeir menn vilja auðkenna staðina nákvæmlega, þeim nöfnum, sem þeim eru tömust og staðirnir í raun rjettir bera. Hin er runnin frá ókunnugum mönnum, hvort heldur eru útlendingar eða landsmenn sjálfir, sem heima eiga víðs fjarri stöðunum. Fyrir þeim mönnum dregst landið saman, líkt og er í uppdráttum handa börnum; að eins höfuðbygðarögin eru til í meðvitund þeirra manna, alveg eins og þau ein eru auðkend á slíkum uppdráttum. Því hveifa fyrir sjónum slíkra manna út í frá smádalir, fjöll, vikur, vogar. En eftir standa í meðvitundinni höfuðdalir, fjallgarðar, firðir, flóar. Þetta er fullkómlega eðlilegt. En jafneðlilegt er það, að slíkir menn ráði ekki nöfnum á landabryjefum og uppdráttum. Og alveg sama gildir í þessu efni. Fyrri stefnan er því ein rjett. Henni hefir og Alþingi reynt að fylgja,

sem fyrr segir, um löggilding verslunarstaða hingað til. Sá er og auðsær vilji Alþingis enn. Má til marks um það benda á meðferð Alþingis á einu slíku máli í fyrra; þá samþykkti neðri deild með 20 atkvæðum gegn 1 að breyta frumvarpi, er fyrir lá, á þenna veg; það var frumvarp um bæjarrjettindi Norðfjarðar. Er því kaupstaðurinn að lögum í Nesi, svo sem hann er í rauninni og svo sem áður heit hið löggilta kaupstún (sbr. Alþt. 1928, B. 3567.—86. dák). Það sýnir sig og í erindi því, er ráðuneytið hefir nú sent heimspekideild, að það aðhyllist þessa stefnu, og mun það vera í fyrsta sinn, að stjórn landsins gefur þessu máli gaum; má þá og vænta, að fleira muni á eftir fara, sem lagfæringar þarf og horfir í eðlilega og þjóðlega stefnu. Er einsætt, að heimspekideild hlýtur að vilja styðja fast alla þjóðlega viðleitni, eins þó að smávægileg kunni að þykja í fyrsta bragði. Smávægilegt skeytingarleysi veldur jafnan upptökum að meira háttar óreiðu og spjöllum. En alls þurfum vjer við að gæta um þjóðerni vort, Íslendingar, ekki síst er sífeldlega aukast skifti vor og tengsl við aðrar þjóðir.

Í mínum augum er þá þetta erindi ráðuneytisins einn liður í þarflegri þjóðernisstarfsemi. Til leiðbeiningar við athuganir í þessu efni gætu verið fyrir-mæli laga 10. nóv. 1905 (að rōð 61), ef þeim hefði verið fylgt dyggilega. Samkvæmt 2. grein þeirra skyldi gera uppdrátt af löndum verslunarstaða, mæla þau og lýsa takmörkum þeirra; þetta alt skyldi sent stjórnarráði og lýsingin birt í B.-deild stjórnartíðinda. Þetta virðist allmjög hafa verið vanrækt, lýsingar þær, er stjórnarráðinu hafa borist og síðan hafa prentaðar verið, heldur fáar og nokkuð ófullkomnar. Staðanöfnin verður því að athuga ýmist af öðrum gögnum, einkum skjalgögnum, eða með fyrirspurnum til kunnugra manna og greinagóðra. Nú er til þess ætlast í erindi ráðuneytisins, að hin einstöku staðanöfn verði athuguð svo, að þau verði «færð til rjetts íslensks máls», eins og þar stendur. Því vil jeg og ekki skjóta fram af mjer að gera tillögur að þessu leyti einnig. En nú er jeg ekki svo kunnugur öllum þessum stōðum, nje heldur liggja öll gögn svo opin fyrir þegar, að unt sje á einu veffangi að afgreida það mál. Því þykir mjer betur hlýða, að þær athuganir komi fram í sjerstakri skrá, er vera má síðan fylgiskjal álitsgreinar þessarar. Er og ekki vert, að heimspekideild hafi nokkurn vanda af slíkri skrá, þó að hún að öðru leyti fallist á stefnu eða anda þessa álitsskjals míns, ef henni sýnist svo.

Reykjavík 13. jan. 1929.

Virðingarfyllst:

Páll Eggert Ólason.

Til heimspekideildar háskólans.

Fylgiskjal II.

Athugasgreinir

um nöfn á viðkomustōðum skipa (löggildum verslunarstōðum, höftum, skipa'egum).

Svo var fyrrum hjer á landi um verslun og sjóferðir, að menn litu meir

á hafnir (skipalegr) en staði, er að lágu, enda var lítið um fasta verslun, nema að smarlagi, lengi vel óvíða vetrarverslun og bygging engin, nema þar er ver-
stöðvar vorn. Því gætir i nöfnum fyrrum meir sjávarins en landsins. Það er í
rauninni fyrst að marki með tilskipan konungs 17. nóv. 1786, um hlunnindi
kaupstaða, að tekið er að gefa því gaum að efla bygd við hafnir landsins. Og
síðan Alþingi tók til starfa, gætir landsins miklu meir en sjávarins, er ræðir um
nöfn löggiltra verslunarstaða, svo að það má nú kalla aðalreglu; hitt ber að eins
við i slíkum löggildingum, að hafnir (skipalegr) sjeu látnar ráða nöfnum (t. d.
Hagabót, Hlaðsbót, Selnesbót). Þetta er tekið fram til leiðbeiningar um skrá þá,
er á eftir fer.

Á það má og benda, að í sjálfu hinu íslenska máli var enginn munur fyrrum á
orðunum kaupstaður, kauptún; sá munur, sem menn nú leggja i þau orð, hefir
enga stoð i tungunni, er settur alveg að handahófi. Menn hafa í lagamáli á síð-
ari áratugum reynt með þessum nöfnum að greina í milli þeirra staða, sem
meiri rjettindi hafa en óbreyttir verslunarstaðir, og kallað þá kaupstaði, hina
kauptún. Þetta hafa menn tekið eftir dönskum lagaboðum, kaupstaður er látinn
svara til »Köbstad« og kauptún til »autoriseret Handelssted« (»Handelsplads«).
En þetta hefir ekki náð til almennings. Menn »fara« jafnt »í kaupstað«, þó að
þeir sæki vörur til Vopnafjarðar eða Seyðisfjarðar, jafnt til Keflavíkur sem til
Hafnarfjarðar. Málvenju er jafnan torvelt að kúga, einkum þegar merking orð-
anna, sem til er ætlast, að þau hafi, liggur ekki í þeim sjálfum. Löggjafar ættu
að venja sig af því að hugsa fyrst á útlendum málum og velja síðan af handa-
hófi orð hugsunum sínum úr eiginmáli. Hjer liggur beinast við að fara að fornu
máli og kalla bæi (borgir, staði) meira háttar húsahvirfingar, slíkar sem laga-
menn nú vilja nefna kaupstaði, en óbreytta verslunarstaði, kaupstaði eða kauptún, al-
veg jöfnum höndum. Þetta fellur vel við skilning og mál íslensks almúga. Svo virð-
ist og sem löggjafar vorir hafi að nokkurn leyti pata af þessu, því að samhliða
»kaupstaðar«-nöfnunum, gægjast og fram í lagamáli »bæjar«-rjettindi, »bæjar«-
stjórn o. s. frv.

Í athugagreinum þeim, er hjer fara á eftir, er fylgt viðkomnstöðum á
ferðaskrá Esju 1928, anstur um, frá Reykjavík talið. En nú er það svo, að víða
ganga önnur skip og bátar um firði og flóa og með ströndum fram, á aðra við-
komnstaði með fram; sum þeirra skipa munu hljóta styrk nokkurn úr landsjóði,
og ættu þá ferðaskrár þeirra að liggja undir úrskurð ráðuneytisins. Fyrir því eru
hjer á eftir taldir jafnharðan aðrir löggiltir verslunarstaðir eða hafnir en Esja
kemur nú á, eftir viðkomustöðum hennar; eru þeir margir viðkomustaðir ann-
arra strandbáta eða kunna að verða það.

Ferðaskrá Esju 1928 er hjer táknud F., tillögur á þeirri ferðaskrá, sem
fylgdu brjefi ráðuneytisins 26. nóv. 1928, Till.

1. *Reykjavík.*

2. *Vestmannaeyjar.*

3. *Hornafjörður, F. (Höfn í Hornafirði Till.).* Lög 24. okt. 1879 löggilda
verslunarstað »á Hornafjarðarós«. Kauptúnið er í nesi milli Skarðsfjarðar og hins
eiginlega Hornafjarðar; þar hjet að fornu *Höfn*; þar mun og næsti bær við kender
ur (Hafnarnes). Í nágrenni er kaupstaðurinn jafnan kallaður *Höfn*. Einsætt er

að takar það nafn á ferðaskrár og önnur slík skírteini, sem frá almannavaldi má telja runnin. En fyrst um sinn, meðan menn út í frá væru að venjast nafninu, og af því að fleiri staðir eiga samnefnt við þenna að rjettu lagi, mætti tengja Hornafjörð við (eins og Till.), en í rauninni er staðurinn í milli fjarðanna, svo að fullkomlega rjett væri þetta samt ekki.

4. *Djúpavogur* (svo rjett ritað, þ. e. Djúpa- i öllum föllum, ekki Djúpi-vogur; aftur mætti rita Djúpi-Vogur; sbr. athugasemd hjer aftast). Þetta er ein af hinum fornu verslunarhöfnum, sem taldar eru löggildar með hafnaskrár einveldistímanna. Ekki hefir höfnin ætið verið ein; samtímis á sömu slóðum var og fram að upphafi kaupþrælkunar (1602) verslað á Fýluvogi eða Fúlavik, nálægt Búlandsnesi. Af útlendum mönnum var höfnin lengi kölluð Berufjörður. En rjett nafn hefir hjer sigrað. Til er annar löggiltur verslunarstaður á þessum slóðum; lög 13. des. 1895 löggilda *Skálavik* við Berufjörð.

5. *Breiðdalsvík*. Lög 30. nóv. 1883 löggilda verslunarstað hjá *Selnesbót* við *Pverhamar*. Þess má geta, að í fornum gögnum kemur fyrir, að nefndur er Breiðdalstjörður. En hvorki á hjer við fjörður nje vík, heldur er hjer sem flóa að sjá. Með öllu er óheimilt að kalla verslunarstaðinn Breiðdalsvík, eins og öll strandlengjan væri verslunarland og kaupstaður; nær væri Breiðdalur, og þó illa til fallið, er um jafnstóra sveit ræðir. Einfaldast er að fylgja sjálfum lögunum og taka upp annaðhvort nafn skipalegunnar, *Selnesbót* (sem raunar bentar einungis smám skipum), eða jarðarinnar, þar sem verslunarhúsin standa, en sú jörð er *Pverhamar*.

6. *Stöðvarfjörður*, F. (*Kirkjuból*, Till.). Lög 15. febr. 1895 löggilda verslunarstað »við *Kirkjubólshöfn* í *Stöðvarfirði*«. Það er nú óvist, hvort svo er til orða tekið af því, að skipalegan heiti í raun og veru *Kirkjubólshöfn*; má alveg eins vera, að átt sje að eins við *Kirkjuból* og höfn þá, er þar sje; virðist og eðlilegast að taka upp *Kirkjuból* hjer (eins og Till.).

7. *Fáskrúðsfjörður*, F. (*Búðir í Fáskrúðsfirði*, Till.). Lög 24. nóv. 1893 löggilda verslunarstað á *Búðum* í *Fáskrúðsfirði*, og er sjálfsagt að fara eftir því. Þess má að eins geta, að fyrir kemur í sumum fornum gögnum nafnið *Skrúðsfjörður* á firði þessum.

8. *Reyðarfjörður*, F. (*Búðareyri í Reyðarfirði*, Till.). Lög 3. jan. 1890 löggilda verslunarstað á *Búðareyri* í *Reyðarfirði*. Það er rjett nafn, og þar er kaupún nú, en staðurinn er í landi jarðarinnar *Kollaleira*. Sjálfsagt að taka upp Till. Í *Reyðarfirði* eru og tveir aðrir löggildir verslunarstaðir, *Hrúteyri* (lög 30. nóv. 1883), *Vattarnes* (lög 7. maí 1928).

9. *Eskifjörður*, Við það nafn er ekkert að athuga; kaupúnið er í landi jarðar með þessu nafni.

10. *Norðfjörður*, F. (*Nes*, Till.) Till. sjálfsögð.

11. *Mjóafjörður* (*Brekka*, Till.). Nafn fjarðarins er rjett ritað *Mjóafjörður* (að fornu *Mjóvalfjörður*, eins og *Pykkvabær*), rangritað *Mjóifjörður*, mætti rita *Mjóí-Fjörður*. Þar er enginn löggiltur verslunarstaður, og skip geta legið hvarvetna um fjörðinn. Viðkomustaður skipa og skipalægi er venjulegast niður undan *Brekku*, en *Brekkuporpi* er það hverfi kallað. Sem stendur er þá ekkert til fyrirstöðu því, að annaðhvort þessara nafna sje tekið upp á ferðaskrá (*Brekka*

eða *Brekkuborþ*). Annars má benda á það, að nokkuð títt er, að jarðir í botni fjarða bera nafn fjarðarins alls (svo er t. d. um Reykjarfjörð, Ingólfsfjörð o. s. frv.); fáein dæmi eru þess frá fyrri tímum um Mjóafjörð, og eins um Seyðarfjörð, þótt oftar sjeu þær jarðir nefndar einungis Fjörður.

12. *Seyðisfjörður*. Rentukammerbrjef 27. apríl 1793 leyfir fiskverkun og fisktöku á *Seyðarfirði* (»Seyðerfjorden«), og er það nafn oftast svo í fornum skjölum, enda segja svo enn hinir elstu menn þar nærlendis. Sem fyrr segir, er jörðin Fjörður fyrir botni fjarðarins stundum kölluð því nafni í brjefum fyrri tíma. Að öðru leyti má geta þessa til leiðbeiningar: Í úrskurði konungs 6. jan. 1855 er mælt svo fyrir, að »binn löggilti verslunarstaður við Seyðisfjörð samkvæmt opnu brjefi 14. des. 1842« skuli settur á »Pladsen *Fjarðaralda*«, en samt er nafngreindum kaupmanni þar leyfð verslun á *Vestdalseyri*. Brjef dómsmálaráðuneytis 27. febr. 1874 leyfir fasta verslun á *Vestdalseyri* um 3 ár, en löggiltur er þar verslunarstaður 12. nóv. 1875. Lög 8. maí 1894 veita *Seyðisfirði* bæjarrettindi. Bærinn allur er í landi að eins tveggja jarða, Fjarðar (með hjáleign) og Vestdals. Í rauninni greinist hann í þrennt, *Búðareyri* að sunnan, *Ólda* (eða *Fjarðaröldu*) fyrir botni og *Vestdalseyri* að norðan, og verslanir eru í öllum þessum stöðum. Megin bæjarins liggur á *Ólda* (í landi Fjarðar, því er nafnið *Fjarðaralda*), og annaðhvort það nafn eða nafn höfuðjarðarinnar ætti helst að ráða nafni bæjarins. En ef mönnum sýndist að breyta, væri rjett að heita sömu aðferð, sem lagt er til í álitsskjalinu að nota um Ísafjörð.

13. *Borgarfjörður*, F. (*Bakkagerði*, Till.) Lög 13. des. 1895 löggilda verslunarstað »hjá *Bakkagerði* í Borgarfirði«, en lög 26. okt. 1917 færa út takmörk verslunarlandsins, svo að því er ætlað að ná yfir *Bakka* og *Bakkagerði*. Nú bera nöfnin það með sjer, að *Bakki* er höfuðjörðin, enda votta jarðabækur, að *Bakkagerði* var einungis hjáleiga. Beinast sýnist því liggja við, að hjer sje tekið upp nafnið *Bakki*.

14. *Vopnafjörður*. Þetta er ein af hinum fornu höfnum, löggilt í úthafna-skrám einveldistímanna. Nú gæti vel komið til mála, að fleiri staðir yrðu hjer löggiltir til verslunar, því að bygð er allmikil og landskostir svo, að vel getur aukist; er og annar staður þar löggiltur til verslunar, *Hámundarstaðir* (lög 11. júlí 1911). Vart myndi þó mega kalla þá staði alla Vopnafjörð, og gætu þeir þó heitið svo með sama rjetti sem sá verslunarstaður, er nú er. Þetta nafn er og ekkert annað en rangnefni, runnið frá útlendingum, eins og önnur svipuð nöfn, sem getur í álitsskjalinu. Lausnin hjer, sem ella, liggur undir tungurótum almúgans. Nærlendis segja menn »að fara út á *Tanya*«, þegar þeir fara í kaupstaðinn, og svo segja kunnugir menn, að þetta sje stytt úr *Kolbeinstanga*, en þar eru verslunarhúsin, og það nafn ætti að taka upp. Þess má geta, að í tanga þessum liggur *Leidarhöfn*; eigi mega þar nú liggja verslunarskip síðari tíma, en sjálfsagt hefir þar verið góð lega knörrum og byrðingum fyrrum.

15. *Bakkafjörður*, F. og Till. Lög 30. nóv. 1883 löggilda verslunarstað »við *Bakkafjörð*«. Að þeim firði liggja fáeinjar jarðir. Ein þeirra er *Höfn*; þar er skipalægi, sem nafnið bendir til; þar er og verslun. Það nafn er því sjálftekið upp í ferðaskrár.

16. *Skálar*, F. Lög 22. okt. 1912 löggilda verslunarstað í *Skálavík* á Langa-

nesi. Þetta mun vera sami staðurinn, og sýnist þar engin vík vera; liggur þá beinast við að halda nafni jarðarinnar (sem í F.).

17. *Pórshöfn*, gömul höfn, afræktist um tíma, en löggilt með opnn brjeði konungs 23. des. 1846.

Enn er á Langanesi einn löggiltur staður til verslunar, *Heiði* (lög 27. nóv. 1903).

Í Pistilsfirði er löggilt *Hjálmarsvík* (lög 11. júlí 1911).

18. *Raufarhöfn*, gömml höfn (sbr. auglýsing rentukammers, er löggildir þar verslunarstað, 31. mars 1833).

19. *Kópasker*, F. og Till. Lög 24. okt. 1879 löggilda verslunarstað við *Kópaskersvog*. Það nafn virðist rjett að taka upp, því að eigi liggja verslunarhús þar í skeri.

Á Melrakkasljettn er enn löggiltur staður til verslunar í *Leirhöfn* (lög 15. júní 1926).

Löggilt er og *Fjallahöfn* í Kelduhverfi (lög 30. nóv. 1883).

20. *Húsavík* er ein hinna fornn hafna, sem taldar eru löggiltar frá gamalli tíð.

21. *Flatey á Skjálfaða*, löggilt til verslunar 6. nóv. 1902.

Í Þingeyjarsýslu (við Eyjafjörð) eru enn löggiltir verslunarstaðir á *Svalbarðseyri* (lög 13. apríl 1894) og í *Grenivík* (lög 27. nóv. 1903).

22. *Grimsey*; þar er verslunarstaður löggiltur 8. nóv. 1883. Skipalega þar mun vera í *Sandvík*, og þar var mælt út land til verslunarhúsa.

23. *Akareyri* (sbr. álitsskjalíð); fær bæjarrjettindi í reglugerð konungs 29. ágúst 1862. Samkvæmt 1. grein reglugerðar þessarar skyldi heimilt að leggja *Oddeyri* undir. Upphaflega var kaupstaðurinn í landi Eyrarlands stærra og *Nausta*, en smám saman hafa og lönd fleiri jarða verið lögd undir bæinn.

24. *Dalvík* (löggilt 30. júlí 1909). Svo segja kunnugir menn, að þetta nafn sje komið á síðasta mannsaldri og að innansveitarmenn nefni þar enn *Böggvisstaðasand*, enda er kaupstaðurinn að miklu leyti í landi þeirrar jarðar. Ef þetta er rjett, virðist sjálfsagt að láta það nafn njóta rjettar síns.

Innar við Eyjafjörð eru þessir verslunarstaðir löggiltir: *Hjalteyri* (lög 18. des. 1897), *Lilla-Árskógssandur* (lög 31. maí 1927). Í *Hrisey* er löggiltur verslunarstaður í *Syðstabæ* (lög 28. nóv. 1919).

25. *Ólafsfjörður* F. (*Ólafsfjarðarmúli*, Till.). Lög 20. okt. 1905 löggilda verslunarstað »við *Ólafsfjarðarhorn*«. Kaupstaðurinn mun að mestu í landi jarðarinnar *Hornbrekku*; hlýtur hún að draga nafn af *Horni* (og þá *Ólafsfjarðarhorni*?) Nafnið ætti þá að draga af þessu, en ekki firðinum öllum.

26. *Syglafjörður*, F. og Till. Þar er löggiltur verslunarstaður með úrskurði konungs 20. maí 1818; bæjarrjettindi eru þar í tje latin með lögum 28. nóv. 1919. Kaupstaðurinn er allur öðrum megin fjarðarins. Jörð hjet þar *Höfn*, og er það vafalaust dregið af hinni fornn (og nýju) skipalegu; í landi þeirrar jarðar og prestsetursins, *Hvanneyrar*, er megin bæjarins. Ef breyta ætti hjer um nafn, yrði sjálfsagt að beita sömn aðferð sem í álitsskjalinn greinir um Ísafjörð.

27. *Haganesvík*, löggilt 18. des. 1897.

28. *Hofsós*, ein hinna fornu hafna, löggilt í úthafnaskrá einveldistímanna.

29. *Kolkuós*, F. Lög 4. nóv. 1881 löggilda verslunarstað við *Kolbeinsárós*. Þá nærgætni er sjálfsagt að sýna landsmönnum út í frá, að ekki sjen teknar upp styttingar innansveitarmanna á stöðum í þau gögn, sem ætluð eru alþjóð manna. Því er sjálfsagt að taka hjer upp *Kolbeinsárós* (eins og áður segir nm »Tanga« í Vopnafirði og síðar mun sagt um »Sand« og »Stapa«, en þeir staðir eru svo nefndir af mönnum nærlendis, þótt þeir heiti Kolbeinstangi, Hjallasandur og Arnarstapi).

30. *Sauðárkrókur*, löggiltur með opnu brjefi konungs 27. maí 1857.

Í Skagafirði eru að öðru leyti þessir verslunarstaðir löggiltir: *Selvík* (lög 27. nóv. 1903), *Bær á Höfðaströnd* (lög 22. nóv. 1907), »við *Málmeyjarsand* innan við *Votaberg*« (lög 4. júní 1924), »við *Jarðfallsvík* í *Malmey*« (lög 15. júní 1926).

31. *Kálfshamarsvík*, löggilt 27. nóv. 1903.

32. *Skagaströnd* Þetta nafn, heilt hjerað, er með öllu ótækt, enda rónnið frá útlendingum. Kaupstaðarhús hafa verið bæði í *Hólanesi* og *Spákonufellshöfða*, og er örskamt í milli. Eðlilegast er, annaðveggja að kaupstaðurinn hafi nafn af þeim stað, er hús eru mest eða verslun, eða af skipalegunni, sem er sameiginleg. Sagt er, að verslunin sje nú mest í *Spákonufellshöfða*. En víkin eða skipalegan í milli staðanna heitir *Viðvík*, að sögu kunnugustu manna.

33. *Blönduós*, lögg. 15. okt. 1875.

34. *Hvammstangi*, lögg. 13. des. 1895.

Í Húnavatnssýslu eru að auk þessir löggiltir verslunarstaðir: *Reykjatangí* (lög 24. nóv. 1893), *Lambhúsvík* á *Vatnsnesi* (lög 20. okt. 1905), *Hindisvík* á *Vatnsnesi* (lög 4. júní 1924). Nefna má, að leyft var í rentukammerbrjefi 16. apríl 1799 að sigla á *Sigríðarstaðaós* (»Sigrístade-Osene») og reka þar lausaverslun.

35. *Borðeyri*, lög með opnu brjefi konungs 23. des. 1846.

36. *Bitrufjörður* F. (*Ópakseyri*, Till.). Lög 27. nóv. 1903 löggilda verslunarstað á »*Ópakseyri* í *Bitrufirði*«, og er einsætt að halda því, nema hvað fjarðarnafni mætti sleppa; bygðin er að jafnaði að fornu og nýju nefnd *Bitra*.

37. *Hólmavík*, lögg. 3. jan. 1890.

Í Steingrímsfirði eru tveir aðrir löggiltir verslunarstaðir: *Skeljavík* (opið brjef konungs 19. jan. 1863) og *Dranganes* (lög 31. maí 1927).

38. *Reykjarfjörður*, F. (*Kúvíkur*, Till.). Viðkomustaður skipa er í *Kúvíkum* í *Regkjarfirði*, og þar var hin gamla höfn einveldistmanna.

Annar verslunarstaður hefir á síðari árum verið löggiltur í *Reykjarfirði*, *Gjögur* (lög 22. okt. 1912).

39. *Ingólfsfjörður*, F. (*Eyri* í *Ingólfsfirði*, Till.). Hjer er enginn löggiltur staður til verslunar. Hins vegar hefir á síðari árum verið þar síldveiði annað veiðid og hús nokkur reist á *Eyri* þess vegna. Því hefir verið þar í bili viðkomustaður strandskipa. Skipalega mun geta verið um allan fjörðinn. *Ingólfsfjörður* er nafn höfuðjarðarinnar, og meðan enginn staður er í firðinnm löggiltur til verslunar, virðist mega láta það nafn ráða.

40. *Norðurfjörður* er og jarðarnafn; þar er löggiltur verslunarstaður með lögum 5. des. 1899.

Í Strandasýslu eru að öðru leyti þessir staðir löggiltir til verslunar: *Stóra-Fjarðarhorn* í *Kollafirði* (lög 2. nóv. 1914), *Kaldrananes* við *Bjarnarfjörð* (lög 19. júní 1922), *Broddanes* við *Kollafjörð* (lög 7. maí 1928).

41. *Ísafjörður* (sbr. álitsskjalið sjálf).

42. *Bolungarvík*, lögg. 27. nóv. 1903. Þess má geta, að nafnið er svo stafað í elstu ritum (en einnig Bolungavík, Buðlungavík o. s. frv.).

43. *Súgandafjörður*, F. (*Suðureyri*, Till.). Lög 5. des. 1899 löggilda verslunarstað á *Suðureyrarmölum*. -- *Suðureyri* er og til í Tálknafirði, löggiltur verslunarstaður.

Í Norður-Ísafjarðarsýslu eru að öðru leyti þessir verslunarstaðir löggiltir: *Hesteyri* við Hesteyrarfjörð (lög 4. nóv. 1881), *Arngerðareyri* (lög 3. jan. 1890), *Látur* í Aðalvík (lög 20. okt. 1905), *Hniðsdalur* (lög 23. nóv. 1907), *Höfn* hjá Horni (lög 3. nóv. 1915).

44. *Önundarfjörður*, F. (*Flateyri*, Till.). Ópið brjef rentukammers 31. maí 1823 löggildir þar verslunarstað. Verslun og skipalega er og hefir verið að eins hjá *Flateyri*, og er það nafn því sjálfsagt, enda hefir nýlega (með lögum 18. maí 1920) verið löggiltur annar verslunarstaður í þessum firði, *Valþjófsdalur*.

45. *Dýrafjörður*, F. (*Pingeyri*, Till.). Verslunarstaðurinn er frá fornu fari *Pingeyri*. Nú vill og svo til, að fleiri eru löggiltir verslunarstaðir í firði þessum: *Haukadalur* (lög 15. jan. 1892), *Mýramelur* (lög 28. nóv. 1919). Ef verslun væri tekin upp í öllum þessum stöðum, væri hlægilegt að kalla einn þeirra *Dýrafjörð*; og ekki væri heldur hentugt að kalla þá alla því nafni. Sjálfsagt er að taka upp á ferðaskrár *Pingeyri*, enda oft notað í öðrum landshlutum manna í milli, og þá því fremur nærlendis.

46. *Bildudalur*. Hjer er ein af hinum fornu verslunarhöfnum, og var þar stundum kallað *Bildudalseyri* fyrrum. Dalverpi þetta er í öndverðu ein torfa, og het höfuðjörðin *Hóll*, en fáein býli (3-4) voru þar önnur, í upphafi hjáleigur. Hentast mun að halda *Bildudals*-nafni, með því að þetta er að stofni ein jarðeign, enda vel afmörkuð, en *taka ekki upp oflur Bildudalseyri*.

Í Arnarfirði eru enn fremur löggiltir verslunarstaðir, norðan megin (í Vestur-Ísafjarðarsýslu): *Hlaðsbót* (lög 24. nóv. 1893) og *Tjaldanes* (lög 22. nóv. 1907); sunnan megin (í Barðarstrandarsýslu): *Bakkabót* (lög 16. nóv. 1907) og *Melstaður* (í uppdrætti herforingjaráðs nefndur *Melstaðir*) í Selárdal (lög 15. júní 1926). Engin hjáleiga Selárdals finnst í jarðabókum, eldri nje yngri, með þessu nafni; mun þetta því nýbýli. Ef að því ræki, að þarna yrði tekin upp verslun til muna, væri vel, að grafið væri fyrir rætur þessa nafns og hversu rjettmætt það sje. Skipalega hjer er kölluð *Selárdalsbót*.

47. *Tálknafjörður*, F. (*Sveinseyri*, Till.). Í Tálknafirði eru 4 löggiltir staðir til verslunar: *Sveinseyri* (lög 30. nóv. 1883), *Eysteinseyri*, (lög 22. nóv. 1907), *Lambeyri* (lög 18. maí 1920), *Suðureyri* (lög 27. júní 1921). Verslun mun nú ekki vera nema á *Sveinseyri*, og er það í samræmi við annað hjer, að verslunarstaðurinn sje látinn ráða nafni, enda er *Sveinseyri* viðkomustaður skipa. Á það skal þó bent, að skipalegan innan við Sveinseyri heitir *Hóp*, og mun það hafnarnafnið að fornu, og raunar þess hluta fjarðarins, sem er innan eyra (*Lambeyrar* og *Sveinseyrar*, en þær liggja hvor gegnt annarri).

48. *Patreksfjörður*, F. (*Vatneyri*, Till.). Hin forna höfn og verslunarstaður var að *Vatneyri*, og er hún ein úthafna einveldistímanna. Ionnanrikisráðuneytið leyfði 15. des. 1852 að setja upp verslunarhús á *Geirseyri*, er liggi 370 fæðma frá

Vatneyri, en þar var mælt fyrir verslunarlandi frá fyrri tíð. Dómsmálaráðuneytið veitir og verslunarleyfi á *Geirseyri* í brjefi 5. júlí 1870. Loks löggilda lög 24. ágúst 1877 verslunarstað á *Geirseyri* og mæla svo fyrir, að sá staður og hinn eldri verslunarstaður, *Vatneyri*, skuli vera einn verslunarstaður. Nærlendis kalla menn þenna kaupstað einu nafni »*Eyrara*« (»fara á Eyrara«). Liggur beint við að fylgja því og taka það nafn upp í ferðaskrár.

49. *Flatey*. löggilt höfn frá fornu fari (ein úthafna einveldistímanna).

Í Barðastrandarsýslu eru að öðru leyti þessir verslunarstaðir löggiltir: *Fjörður* í Múlahreppi (lög 18. des. 1897), *Króksfjarðarnes* (lög 22. nóv. 1907), »*Karlsegjarvík* hjá Reykhólum« (lög 20. okt. 1913), *Hagabót* á Barðaströnd (lög 20. okt. 1913).

50. *Búðardalar*. Lög 30. nóv. 1883 heimila landshöfðingja að löggilda *Búðardal* eða *Vestliðaeyri*, eftir því hvor staðurinn sje betur til fallinn. *Búðardalur* varð hlutskarpari 14 árum síðar (sbr. auglýsing landshöfðingja 26. júlí 1897). Þetta er að visu fornt örnefni (frá landnáms tíð), en óviðkunnanlegt er það, að þessi staður skuli eiga samnefnt við höfuðból nærlendis, á Skarðsströnd, sem kalla má nafnkunnugt í sögu landsins, fyrir sakir stórmennis, er oft hefir búið þar, en hitt að eins örnefni i landi jarðar með alt öðru nafni. Þess kennir eg nú, að þetta veldur ruglingi með mörgum mönnum. Ef innanbjeraðsmönnum þætti tiltækilegt, væri viðkunnanlegast að taka upp annað nafn á þessum stað. Benda má þá t. d. á það, að dalverpi þetta hefir og verið nefnt *Stekkjjarhvammur*; þar heitir og *Skipagrund* við vik eina, og er það eitt hið fegursta kaupstaðarnafn, ef það þækti mega eiga við þenna stað.

Í Dalasýslu eru enn fremur þessir staðir löggiltir til verslunar: *Skarðsstöð* við Gilsfjörð (lög 30. nóv. 1883), *Salhólmavík* (lög 13. des. 1895), *Skarðsstaðanes* við Hvammsfjörð (lög 30. júlí 1909), *Hjallanes* á Fellsströnd (lög 30. júlí 1909), *Gunnarsstaðaey* á Hvammsfirði (lög 11. júlí 1911), *Gunnlaugsvík* við Hvammsfjörð (lög 28. nóv. 1919).

51. *Stykkishólmur* er ein verslunarhafna frá tímum kaupþrælkunar.

52. *Grundarfjörður*, F. Þetta er ein hinna gömlu verslunarhafna, ein aðalhafna (eða »kaupstaða«), bæði meðan þær voru 6 (tilskipan 17. nóv. 1786) og eins eftir að þær urðu 4 (tilskipan 11. sept. 1816). Hin fornu verslunarhús voru í landi jarðarinnar *Grundar*, og þar var skipalegan fyrru. Annars er skipalægi ágætt hvarvetna um fjörðinn; einkum er því við brugðið hjá *Kviabryggju*, enda er þar löggilt til verslunar (lög 11. júlí 1911). Annar löggiltur verslunarstaður þar er *Grafarnes* (lög 18. des. 1897); þar mun nú viðkomustaður skipa, og liggur þá beinast við að taka það nafn upp í ferðaskrár.

53. *Ólafsvík* er ein hafna frá síðari öldum, þó eigi eldri til verslunar en frá lokum 17. aldar, tók smám saman við af Rífi, er þar spilltist höfn.

54. *Sandur*, F. Lög 8. nóv. 1901 löggilda verslunarstað á *Hjallasandi*. Staðurinn er í landi jarðarinnar Hraunskarðs, í sumum ritum nefndur *Hellissandur*, en í jarðabókum, eldri og yngri, *Hjallasandur*, og má þá ætla, að það sje hið rjetta nafn; ætti þá að taka það upp í ferðaskrár, en ekki stytting nafnsins.

55. *Stopi*, F., er ein hinna fornu verslunarhafna (einnig nefnd svo af farmönnum, þótt undarlegt megi virðast, þ. e. »Stappen«), en var lögd af með

lagaboði á 19. öld, og varð því að löggilda aftur síðar (með lögum 3. jan. 1890). En hjer gegnir sama máli sem nm næsta kaupstað á undan, að þetta nafn er stytting; jörðin heitir *Arnarstapi*, og er sjálfsagt að taka það nafn upp fullt.

Í Snæfellsnessýslu og Hnappadals eru enn þessir staðir löggiltir til verslunar: *Stakkhamar* í Miklaholtshreppi (lög 15. febr. 1895), *Syðra-Skógarnes* í sama hreppi (lög 20. okt. 1905), *Klettvik* í Neshreppi innan Ennis (lög 30. júlí 1907), *Fúlavík* í Staðarsveit (lög 4. júní 1924), *Hellnar* í Breiðavík (lög 27. júní 1925), *Bervík* (lög 7. maí 1928), *Dritvík* (lög 7. maí 1928).

Hjer þrýtur fasta viðkomnstaði strandferðaskipsins Esju; brestur þá alveg í ferðaskrá hennar verslunarstaði í heilum sýslum: Þverárþingi hina forna, Kjalarnesþingi (utan Reykjavík), Árnes, Rangár og Skaftafellsþingum (utan Höfn í Hornafirði). Vegna annarra báta, er ganga með ströndum fram, skulu þó hjer greindir þeir staðir í sýslum þessum, sem löggiltir hafa verið til verslunar.

Í Mýrasýslu eru þessir:

Straumfjörður, lög. með opnn brjefi konungs 19. jan. 1863.

Borgarnes »við Brákarpoll« (opið brjef konungs 22. mars 1867). Skipalegan heitir *Brákarpollur*, en landið er upphaflega úr landeign Borgar, og þaðan er nafnið.

Akrar (lög 27. nóv. 1903).

Í Borgarfjarðarsýslu:

Lambhússund á Skipaskaga er löggilt með opnu brjefi konungs 16. júní 1864. Áður hafði þar verið leyfð sigling á *Krossvík* (með úrskurði konungs 21. apríl 1847 og auglýsingu rentukammers 11. maí sama ár), en eigi löggiltur þar staður til verslunar. Það er auðsætt, að *Lambhússund* er nafn á siglingaleið eða skipalegu, en ekki nafn á landi. Það er og auðsætt, að óviðkunnanlegt er, að kaupstaðurinn heiti því nafni, þótt það sje raunar hið löggilta nafn. Alment er nú og sveit eða bygðarlag látið ráða nafni þessa kaupstaðar, og er hann nefndur ýmist *Skipaskagi* eða *Akranes*. Fyrri nafnið (*Skipaskagi*) hefir meir notað verið af mönnum nærlendis og heyrir tíðum í tali manna í milli, en er þó heldur að þoka fyrir *Akranes*-nafni, og kemur til af því, að þess nafns gætir nú meir á prenti. *Skipaskagi* var upphaflega nafn einnar jarðartorfu mikillar, er smám saman deildist í mörg býli (hið helsta þeirra minnr á það og heldur enn nafninu *Heimaskagi*); þar mun nú megin kaupstaðarins. Aftur tók *Akranes* í eldra máli yfir miklu meira landsvæði en nú mun talið. Má sjá það af Landnámabók. Af fáeinum brjefum frá 16. öld má sjá jafnvel, að þeir, er að þeim brjefum stóðu, hafa talið *Akranes* ná um Skilmannahrepp, sem nú er, eða hluta af honum, og um Leirársveit. Nú mun aftur tíðast eða eingöngu skaginn útsuður af Akrafjalli kallaður *Akranes*. Viðkunnanlegast væri að vísu nafnið *Skipaskagi* á kaupstaðnum, og hjeti hann þá *Skipaskagi* á *Akranesi*, en rjettast væri þó að bygðarmenn sjálfir rjeðu nafni, ef svo er, að takmörk bygðarlaga hjer hafa færst til.

Hrafneyri við Hvalfjörð (lög 15. febr. 1895).

Seleyri »við Borgarfjörð« (lög 15. febr. 1895).

Kalmansárós »við Hvalfjörð« (lög 22. nóv. 1907). Benda má á forn gögn (sjálfa Lændnámabók), sem ráða má af, að Kalmansá sje á Akranesi; er þetta í samræmi við það er áður segir, nm rýmri takmörk Akraness fyrr á tíðum.

Í Kjalarnesþingi:

Hafnarfjörður er ein af hinum fornu höfnum, löggilt í hafnaskrá einveldistímanna; bæjarrjettindi 22. nóv. 1907. Kaupstaðurinn er fyrir botni fjarðarins einungis, og er nafnið vitanlega rangnefni; megin kaupstaðarins er á landi jarðar, sem *Akurgerði* het. Skipalegan hefir bersýnilega heitið Höfn, og er þaðan nafn fjarðarins. Hitt er annað mál, hvort hlýða þyki að breyta um nafn, og yrði að sjálfsögðu að gera það í samráði við staðarmenn sjálfa.

Keflavík er og löggilt á einoknartímum.

Vogavík (lög 24. nóv. 1893). Þetta nafn er þvættingnr, alt eins og sagt væri *Vogavogur*. Enginn maðnr nærlendis lætur heldur til sin heyra slíkt nafn. Bygðarlagið, sem að tornu hefir verið ein torfa, er jafnan kallað *Vogar*, og svo ætti að nefna viðkomastað í ferðaskrá.

Sandgerðisvík á Miðnesi (lög 8. nóv. 1901). Þetta nafn er aldrei notað, heldur jarðarinnar sjálfrar, enda er þar kaupsún; virðist og rjett að fara að því og kalla hjer *Sandgerði* að eins.

Járngerðarstaðavík í Grindavík (lög 6. nóv. 1902). Skipalega er nú á þessum stað, en var annarstaðar (nálægt Stað) á tíðum kaupþrælkunnar.

Skildinganes við Skerjafjörð (lög 20. okt. 1905).

Gerði (flt.) í Garði (lög 20. okt. 1905).

Mariuhöfn í Kjós (lög 20. okt. 1905).

Kirkjuvogur í Höfnum (lög 22. nóv. 1907).

Í Árnessýslu:

Egrarbakki, löggiltur í hafnaskrá fyrri alda.

Porlákshöfn (lög 24. ág. 1877).

Stokkseyri (lög 30. nóv. 1883).

Herdisarvík (lög 11. júlí 1911).

Í Rangárvallasýslu:

Hallgeirsey í Landeyjum (lög 18. des. 1897).

Holtsós undir Eyjafjöllum (lög 20. okt. 1905).

Aftur er ekki vel ljóst, í hvorri sýslunanna (Rangárvalla eða Skaftafells) ætlaðnr hefir verið staður til verslunar í lögum 19. sept. 1879, en þau löggilda slíkan stað »við *Jökulsá* á Sólheimasandi«; það má þó vera til bendingar, að þá á alþingi var hið upphaflega frumvarp flutt af þingmanni Vestur-Skaftafellinga.

Í Skaftafellssýslu:

»*Papaþjóðarós*« (opið brjef konungs 19. jan. 1863). Þar var fyrrum verslun um hrið, og var þar þá jafnan nefnt í *Papós* (þ. e. *Papaós*), en er nú af fyrir fallum 30 ára.

Vík í Mýrdal (lög 2. des. 1887).

Ingólfrshöfði (Kárahöfn) (lög 15. jan. 1892). Taka skal það fram, að kunnugir menn segja, að nafnið *Kárahöfn* sje rangt og hafi aldrei til verið (sbr. Alpt. 1905, II. 2429. dalk).

Kúðaós (lög 30. júlí 1909).

Hvalneskrókur í Lóni (lög 11. júlí 1911).

Hvalsíki (lög 22. nóv. 1918).

Í Norður-Múlasýslu eru ótaldir:

Lagarfjótssós (lög 30. nóv. 1883).

Múlahöfn við Hjeraðsflóa (lög 3. jan. 1890).

Óshöfn við Hjeraðsflóa (lög 6. nóv. 1902).

Með því að erindi stjórnarráðsins leggur fyrir að sfera til rjetts íslensks máls staðanöfnin, liggur þjer beint við að lyktum að geta tveggja atriða, sem vangætt er oftast af löggjafarvaldi og ljóst kemur fram í alþingistíðindum og stjórnartíðindum.

1) Jón rektor Þorkelsson hefir fyrstur manna sýnt fram á það, að það lögmál hefir legið í íslenskri tungu og liggur enn, ef vel er að gáð, að þegar fyrri hluti í samskeyttu nafnorði er lýsingarorð og ekki er tekinn stofn þess (t. d. Breiðdalur, Flateyri, Rangá o. s. frv.), þá er tekinn hinn tvíkvæði stofn þess (eða ef menn vilja heldur kalla það, hin veika mynd lýsingarorðsins með endingunni *-a*, jafnt í karlkynsorðum sem kvenkyns) og skeytt við nafnið, t. d. Breiðafjörður, Djúfavogur, Miklagarður, Breiðavík, Grunnavík o. s. frv. (ekki Breiðifjörður, Djúpívogur o. s. frv.), og er þá sá hluti orðsins að sjálfsgöðu óbeygjanlegur, er því rjett ritað t. d. úr Breiðavík, úr Grunnavík, til Grunnavíkur, Breiðavíkur o. s. frv. (ekki úr Breiðuvík, Grunnavík, til Breiðuvíkur, Grunnuvíkur o. s. frv.). Þetta er ekki að eins lögmál í staðanöfnum, heldur nafnorðum alment; því eru t. d. orðin lausamaður, hvítasunna; því segir enginn maður á hvítasunnu, heldur segja enn allir á hvítasunnu. Þessari reglu er allmjög misbóðið af löggjafarvaldiou. Þvi má sjá í alþingistíðindum og stjórnartíðindum nöfn svo sem t. d. Breiðfjörður, Djúpívogur o. s. frv. (þar sem vera skyldi Breiðafjörður, Djúfavogur o. s. frv.); því eru verslunarstaðir löggiltir t. d. í Fúlavík o. s. frv., í staðinn fyrir í Fúlavík o. s. frv. Ef menn vilja beygja lýsingarorðið í samsettum nafnorðum, er enginn annar kostur en að rita nafnið í tveim orðum og band í milli (t. d. Breiði-Fjörður, í Fúlu-Vík o. s. frv.). En langeinfaldast er að fylgja því lögmáli, sem enn liggur undir tungurótum manna.

2) Allmjög kveður að því í lagasetningu, að hafðar sjeu rangar forsetningar með staðanöfnum, einkum þar er táknuð skal vera eða dvöl á stað; má þar sjá *á*, þar er vera skal *í*, og *í*, þar er *á* skal sett. Ber einkum á þessu, þar er nes er í staðarnafni í endingu. Einfalt lögmál er þó um þetta í málinu: *Þegar nesið er heill bggðarlag*, skal veran þar táknuð með *á* (því er Staður á Reykjanesi, Garðar á Álftanesi), en ef það er bær eða jörð, þá með *í* (því eiga menn heima í Reykjanesi við Reykjarfjörð, í Álftanesi á Mýrum, í Hvalsnesi á Miðnesi, í Nesi í Norðfirði o. s. frv.). Menn kynnu að vilja benda á það, að sagt er *á* í Borgarnesi, og telja það andstætt lögmáli þessu. En svo er ekki; það er einmitt

til enn fastari sönnunar því. Borgarnes var til skamms tíma óbyggt land, partur úr jörðun, og var þá vitanlega sagt »í Borgarnesi«, en sú forsetning hefir og haldist, sem von var, eftir að bygð var þar tekin upp. Dvöl og vist í dölum, fjörðum, vikum, vogum ræður og forsetningin *i*, en ekki *á*. Hér kynnu menn enn að vilja telja það brot, að sagt er t. d. »á Húsavík«. En þá ber þess að gæta, að þetta er að upphafi jörð og hún nokkuð meira háttar (prestsetur). Um höfuðból og prestsetur var vist eða dvöl fyrrum (og jafnvel er svo enn) táknuð með forsetningunni *að* (fyrir *i* eða *á*), t. d. »að Skarði« (fyrir »í Skarði«). Þetta mætti hafa valdið því, að á síðari tímum hefir komist að um slíka staði forsetningin *á* (og mætti vera eins konar samdráttur á *að*), svo að nú er haft þar *á*, er menn myndu hafa vænst að fornu *að* (því »á Skarði«, »á Húsavík« o. s. frv.), þótt rjettast væri þar *i*, að lögmáli tungunnar óskertu.